

ความสัมพันธ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา

คำถามในเรื่องจำนวนบุตรที่ต้องการหรือจำนวนบุตรที่ปรารถนาเป็นส่วนประกอบเบื้องต้นในการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีและถือได้ว่าเป็นตัวกำหนดตัวหนึ่งที่สำคัญซึ่งสามารถนำมาใช้ในการคาดประมาณแนวโน้มประชากรในอนาคตได้พอสมควร จากการศึกษาทัศนคติในเรื่องจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีที่สมรสแล้วที่ผ่านมา พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน สตรีผู้ย้ายถิ่นและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นก็มีความแตกต่างกันทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า การย้ายถิ่นเป็นการคัดเลือกคุณลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากผู้ไม่ย้ายถิ่น เช่น อายุ สถานภาพสมรส การศึกษาและอาชีพ เป็นต้น (Goldstein, Visid Prachuaabmoh and Goldstein 1974: 11-25)

สำหรับการศึกษานี้ จากตาราง 3.1 พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.3 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.4 และ 3.6 คน ตามลำดับ

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย สำหรับในเขตเมือง พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งหรือสองครั้งขึ้นไปก็ตามต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.2 คน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองมีลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจและประชากรคล้ายคลึงกับผู้ที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิมหรืออาจเป็นเพราะได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นระยะเวลายาวนานและมีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในเขตเมืองตลอดไป ดังนั้น จึงอาจมองเห็นว่าการมีบุตรมากจะเป็นภาระต่อการดูแลและเลี้ยงดู และมีผลให้สตรีเหล่านั้นต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกันกับสตรีที่

อาศัยอยู่ในเขตเมืองกึ่งเคม ส่วนในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.9 คน ส่วนสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.4 คน การที่สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยทางกายประชากร เศรษฐกิจและสังคมที่ซ่อนอยู่ภายใน เช่น เป็นกลุ่มสูงอายุ มีระดับการศึกษาต่ำ ไม่มีความรู้และไม่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองหรือระยะเวลาที่เคยอาศัยอยู่ในเขตเมืองทั้งหมด จากตาราง 3.2 พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุดเท่ากับ 3.6 คน ส่วนสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.4 คน

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย สำหรับในเขตเมือง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยค่าที่ต่ำเท่ากับ 2.9 คน แต่อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างสตรีในกลุ่มนี้มีจำนวนเพียง 9 รายเท่านั้น ซึ่งถ้าค่าเบี่ยงเบนไปจากค่าเฉลี่ยเพียงเล็กน้อยก็อาจจะได้ค่าเฉลี่ยที่ผิดพลาดไปได้ มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ สตรีผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองหรือได้เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป และสตรีผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้กับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองกึ่งเคม ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเกือบจะเท่ากัน คือ เท่ากับ 3.2 และ 3.1 คน ตามลำดับ ระยะเวลาของการเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นเวลานานแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง นั่นก็คือ สตรีเหล่านั้นน่าที่จะมีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในเขตเมืองตลอดไป ดังนั้น สตรีผู้ย้ายถิ่นเหล่านั้นอาจจะมองเห็นว่า การมีบุตรมากจะเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในเขตเมืองและจะเป็นภาระในการดูแลและเลี้ยงดูบุตร ให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง ประการที่สอง ก็คือ สตรีผู้ย้ายถิ่นเหล่านั้นน่าที่จะเป็นกลุ่มที่มีลักษณะอันเป็นเงื่อนไขของผู้ที่มีความทันสมัยในสังคมอยู่แล้วจึงต้องการมีครอบครัว

ขนาดเล็ก ส่วนในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.9 คน ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปีต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.4 คน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันไปจากสตรีทั้งสองกลุ่มและเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดในเรื่องขนาดครอบครัวที่ปรารถนา

เพื่อที่จะยืนยันผลการศึกษาค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อทัศนคติในการกำหนดขนาดครอบครัวที่ปรารถนา เข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะปัจจัยควบคุมเพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์และอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ละเอียดลึกซึ้งถูกต้อง ขณะเดียวกัน ก็เพื่อตรวจสอบผลการศึกษาค้นพบข้างต้นว่า จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จึงได้นำเอาปัจจัยแต่ละด้าน เข้ามาร่วมพิจารณาและจะเสนอไปตามลำดับ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่น การเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา : ปัจจัยทางด้านประชากร

1.1 อายุของสตรี โดยทั่วไป อายุจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเจริญพันธุ์ และจากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับจำนวนบุตรที่ปรารถนาของสตรีที่สมรสแล้ว พบว่า อายุของสตรีเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยตรงและเป็นความสัมพันธ์ทางบวก (Peerasit Kamnuansilpa and Apichat Chamratrithirong 1985: 30-31) ดังนั้น จึงได้นำเอาอายุเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย

จากการาง 3.3 และ 3.4 แสดงให้เห็นว่า อายุของสตรีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในทุกกลุ่มประสมการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละหมวดอายุ จากการาง 3.3 สำหรับในเขตเมือง พบว่า

แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในหมวดอายุ 15-24 ปี ไม่แตกต่างไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นสองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน คือเท่ากับ 2.6, 2.6 และ 2.9 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นเพราะว่าสตรีในวัยนี้เป็นวัยหนุ่มสาว เปิดรับเอาแนวความคิดความทันสมัยได้ง่ายกว่ากลุ่มอายุที่สูงขึ้น รวมทั้งแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กด้วย จึงทำให้สตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกันกับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม แต่ในหมวดอายุสูงขึ้น แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในหมวดอายุ 25-34 ปี สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและในกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 2.7 คน แต่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่ม คือ ต้องการขนาดครอบครัวเท่ากับ 3.1 คน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่ม น่าจะเป็นกลุ่มที่มีความทันสมัยในสังคมที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองโดยมุ่งหวังที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับเป็นวัยของการสร้างความมั่นคงในชีวิต ดังนั้น จึงไม่ต้องการมีบุตรมากเพราะจะเป็นภาระในการเลี้ยงดู ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ในหมวดอายุเดียวกันต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่า นั่นเป็นเพราะอยู่ใกล้ชิดกับบิดามารดาและญาติพี่น้องซึ่งสามารถช่วยเหลือดูแลและเลี้ยงดูบุตรแทนได้ สำหรับในหมวดอายุ 35-49 ปี กลับพบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและในกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นสองครั้งขึ้นไป กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิมต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.2 คน และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและในกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.6 คน นั่นเป็นเพราะสตรีในวัยนี้เป็นวัยที่จะสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์อาจจะให้ค่าคอมจำนวนบุตรที่โครงการหรือขนาดครอบครัวที่ปรารถนา เป็นค่าคอมที่สอดคล้องกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่หรืออาจจะเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยอื่นที่ซ่อนอยู่ภายใน

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผน

ความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีที่สมรสแล้วในแต่ละหมวดอายุไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ ในกลุ่มผู้ที่อยู่ในหมวดอายุเดียวกัน สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด ส่วนสตรีในกลุ่มที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยต่างกันเพียงเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละหมวดอายุ จากตาราง 3.4 สำหรับในเขตเมืองพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในหมวดอายุ 15-24 ปี ไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 2.8 คน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า สตรีในวัยนี้เม่นวัยที่เปิดรับเอาแนวความคิดความทันสมัยได้ง่ายกว่าหมวดอายุที่สูงขึ้น รวมทั้งแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กด้วย จึงทำให้สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกันกับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม แต่ในหมวดอายุสูงขึ้นแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในหมวดอายุ 25-34 ปี สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (2.9 เทียบกับ 2.8 คน) และกลุ่มขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม ซึ่งสตรีในกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.2 คน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะสตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีความทันสมัยในสังคมย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองโดยมุ่งหวังที่จะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับเป็นวัยของการสร้างความมั่นคงในชีวิต ดังนั้น จึงไม่ต้องการมีบุตรมากเพราะจะเป็นภาระในการเลี้ยงดู ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นในหมวดอายุเดียวกันต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่า นั่นเป็นเพราะสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเหล่านี้ที่อยู่ใกล้ชิดบิดามารดาและญาติพี่น้องซึ่งสามารถช่วยเหลือดูแลและเลี้ยงดูบุตรแทนได้ สำหรับในหมวดอายุ 35-49 ปี กลับพบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิด

รับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป (3.2 เทียบกับ 3.6 คน) นั้นเป็นเพราะสตรี
 ในวัยนี้เป็นวัยสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์อาจจะให้ค่าขอบจำนวนบุตรที่ต้องการเป็นค่าขอบที่
 สอดคล้องกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่และโดยทั่วไปสตรีผู้ย้ายถิ่นในช่วงชีวิตหรือสตรีที่ย้าย
 ถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นระยะเวลาอันมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีผู้ไม่
 ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม จึงมีผลให้สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบ
 เมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น กล่าวได้ว่า
 แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเป็นความสัมพันธ์ตรงเนื่องจากอิทธิพลของอายุสตรี
 สองกลุ่มคือ หมวกอายุ 25-34 ปี และ 35-49 ปี ไปบิกเบือนความสัมพันธ์ดังกล่าว

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเกี่ยวกับ พบว่า แบบแผน
 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรี
 ที่สมรสแล้วในหมวกอายุ 25-34 ปี ไม่แตกต่างไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ
 สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น
 ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียง
 เล็กน้อย (3.3 เทียบกับ 3.2 คน) และต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่น
 ในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ซึ่งสตรีในกลุ่มนี้ต้องการขนาด
 ครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 คน แต่แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถี
 ชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรี ในหมวกอายุอื่นแตกต่างไปจาก
 ความสัมพันธ์เดิม สำหรับในหมวกอายุ 15-24 ปี พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการ
 เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเล็กน้อย
 เท่ากับ 2.5 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิด
 และสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาด
 ครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (4.1 เทียบกับ 4.2 คน) และต้องการขนาด
 ครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเล็กน้อยซึ่งสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัว
 โดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 คน แสดงว่า แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเป็นความ
 สัมพันธ์ตรงทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของอายุสตรีในหมวกอายุ 15-24 ปี และหมวกอายุ
 35-49 ปีไปบิกเบือนความสัมพันธ์ดังกล่าว กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถี
 ชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปในหมวกอายุ 35-49 ปีซึ่งเป็นหมวกอายุสูงสุดของวัย
 เจริญพันธุ์ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 4.2 คน ขณะที่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มี

การเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปในหมวดอายุน้อยของการขนาดครอบครัวเล็กกว่า ประกอบกับสัดส่วนของสตรีที่มีอายุ 35-49 ปี สูงกว่าสตรีในหมวดอายุน้อย จึงทำให้ความสัมพันธ์ที่พบกว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเบี่ยงเบนไปตามกลุ่มที่มีอายุ 35-49 ปีด้วยการที่สตรีผู้ย้ายถิ่นในหมวดอายุนี้ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่นั้นเป็นเพราะสตรีในวัยนี้เป็นวัยสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์อาจจะให้ค่าขอบจำนวนบุตรที่ต้องการเป็นค่าขอบที่สอดคล้องกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

1.2 ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ ปัจจุบันความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิของสตรีทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทเกือบจะไม่แตกต่างกัน (Peerasit Kamnuansilpa and Apichat Chamrathirong 1985) และจากตัวอย่างที่ใช้ศึกษานี้ พบผลในทำนองเดียวกันซึ่งกล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ถึงแม้ว่า สตรีส่วนใหญ่จะมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อวิธีป้องกันการปฏิสนธิก็ตาม แต่การบริการด้านอุปกรณ์ป้องกันการปฏิสนธิยังไม่สามารถเข้าถึงสตรีที่อยู่ห่างไกล สำหรับการศึกษานี้พบว่า สตรีในเขตชนบทมีอัตราการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิต่ำกว่าสตรีในเขตเมือง (ดูตาราง 2.2)

ผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ มีความรู้ในเรื่องวิธีป้องกันการปฏิสนธิมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ส่วนในด้านทัศนคติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ พบว่า สตรีที่เกิดในเขตกรุงเทพฯมหานครและสตรีผู้ย้ายถิ่นภายในห้าปีเห็นด้วยมากที่สุด และสำหรับการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ พบว่า สตรีที่เกิดในเขตกรุงเทพฯมหานครมีอัตราส่วนการใช้สูงที่สุดและในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นด้วยกัน ระยะเวลาของการเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯมหานครจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ (เพ็ญศรี สุโรจน์ และคณะ 2519: 42-46) และจากการศึกษาของ Pichit Pitaktepsombati (1981: 33, 47) พบว่า สตรีที่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เห็นด้วย และสตรีที่ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิก็เพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันการมีบุตรมาก กล่าวได้ว่า ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ดังนั้น จึงได้นำเอาความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาไว้ใน การพิจารณาครั้งนี้ด้วย

จากตาราง 3.5 และ 3.6 แสดงให้เห็นว่า ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในทุกกลุ่มประสมการของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท แต่จะเห็นได้ชัดเจนสำหรับปัจจัยด้านทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสมการของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ จากตาราง 3.5 แสดงให้เห็นว่า

เมื่อนำเอาความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามา่วมในการพิจารณาด้วย สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1-2 วิธี และ 3 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสมการของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและกลุ่มที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเลย พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาแตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด เท่ากับ 4.0 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.2 คน และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองก็ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.8 คน ซึ่งแบบแผนความสัมพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีประสมการของการย้ายถิ่นมากขึ้น ต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีที่มีประสมการของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง และสตรีที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองก็เพิ่มขึ้นน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม สตรีในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีจำนวนตัวอย่างน้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิในเขตเมืองมีน้อยมาก

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีในกลุ่มผู้ที่มีความรู้ 1-2 วิธีไม่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 4.0 คน ส่วนสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.3 เทียบกับ 3.5 คน) แต่ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้และกลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเลย พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่ต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.9 เทียบกับ 3.8 คน) และสตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ซึ่งสตรีกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.5 คน

สำหรับในกลุ่มผู้ที่มีความรู้ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง และกลุ่มผู้ที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.6 เทียบกับ 3.5 คน) และสตรีทั้งสองกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิด แสดงว่า แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเป็นความสัมพันธ์ลวง ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของความแตกต่างทางด้านความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิของสตรีในกลุ่มที่ ไม่มีความรู้และกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป กล่าวคือ ในกลุ่มของสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีตัวอย่างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในกลุ่มที่มีความรู้ 1-2 วิธี และกลุ่มที่มีความรู้ ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป ขณะที่ในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิสูง ต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่ามาก ดังนั้น ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่พบในคอนตันจึงเบี่ยงเบนไปตามกลุ่มที่มีความรู้ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป ทว่าองเดียวกันในกลุ่มสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาที่พบในคอนตันได้เบี่ยงเบนไปตามกลุ่มที่มีความรู้ต่ำกว่า สำหรับความสัมพันธ์ที่พบในแต่ละกลุ่มความรู้เป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน

เมื่อนำเอาทัศนคติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาร่วมในการพิจารณา จากตาราง 3.5 สำหรับในเขตเมืองพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสม การณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการ ปฏิสนธิ 1-2 วิธีและกลุ่มที่เห็นด้วยตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์ เดิม แต่จะเห็นชัดเจนในกลุ่มที่เห็นด้วยตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป สำหรับในกลุ่มที่เห็นด้วย 1-2 วิธี สตรีที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นแตกต่างกันต้องการขนาดครอบครัวที่แตก ต่างกันเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองและอาศัยอยู่ใน เขตเมืองปัจจุบันเหล่านี้ได้รับเอาแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กลง เช่นเดียวกับ สตรีที่ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สำหรับในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับวิธี ป้องกันการปฏิสนธิ กลับพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้าย ถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาแตกต่างกันไปจากเดิม ซึ่งเป็นข้อที่น่าพิจารณาได้ว่าสตรี ในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ เลยน่าจะเป็นกลุ่มที่ยึดถือความคิดแบบจารีต ประเพณีนิยมอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม สตรีในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกลุ่มนี้มีจำนวนตัวอย่างน้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ในเขตเมืองสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีน้อยมาก

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละ กลุ่มทัศนคติที่มีต่อวิธีป้องกันการปฏิสนธิไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ส่วนสตรี ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีที่ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัย อยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน ยกเว้นในกลุ่มที่ ไม่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัว ใหญ่กว่าสตรีที่ไม่ย้ายถิ่น (4.3 เทียบกับ 3.9 คน) แต่อย่างไรก็ตาม สตรีทั้งสองกลุ่ม ก็ยังคงต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่ง ครั้งซึ่งสตรีกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงมาก เท่ากับ 5.2 คน กล่าวโดย สรุปได้ว่า ในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับ ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มทัศนคติที่มีต่อวิธีป้องกันการปฏิสนธิไม่แตกต่างกัน ไปจากเดิม

เมื่อนำเอาการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ เข้ามาร่วมในการพิจารณา จากตาราง 3.5 สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ไม่เคยใช้และกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1 วิธี พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.4 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวเท่ากับ 3.2 และ 3.1 คน ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผลที่พบนี้ แตกต่างกันไปเล็กน้อย ทั้งนี้จะเป็นเพราะ สตรีที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่าสตรีในกลุ่มที่ไม่ย้ายถิ่นซึ่งสตรีที่มีอายุมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีในกลุ่มอายุน้อย (Peerasit Kamnuansilpa and Apichat Chamratrithirong 1985:30-31) ดังนั้นจึงทำให้สตรีที่มีประสมการของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่ากลุ่มอื่น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประสมการของการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองมีผลต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้และกลุ่มสตรีที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่สองวิธีขึ้นไปให้เล็กลงเช่นเดียวกับผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิไม่แตกต่างไปจากความสัมพันธ์เดิม

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับความรู้ หักคณคึกและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ จากตาราง 3.6 แสดงให้เห็นว่า

เมื่อนำเอาความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาช่วยในการพิจารณา สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ วิธีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่มีความรู้ 1-2 วิธี และกลุ่มที่มีความรู้ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกันกับ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม แสดงว่าการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองมีผล ต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีในกลุ่มเหล่านี้ให้รับเอาความคิดการมีครอบครัว ขนาดเดียวกับผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม แต่ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้เลย กลับพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัว ใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม (3.6 เทียบกับ 2.9 คน) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวอย่างสตรีในกลุ่มผู้ไม่ย้ายถิ่นมีจำนวนน้อยซึ่งถ้าเบี่ยงเบนไป เล็กน้อย ค่าเฉลี่ยก็จะผิดพลาดไปได้

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละ กลุ่มความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมือง ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 4.8 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 และ 3.4 คน ตามลำดับ ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1-2 วิธี พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และกลุ่มที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.6 เทียบกับ 3.5 และ 3.7 คน) สำหรับในกลุ่มผู้ที่มีความรู้ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และกลุ่มที่มีการเปิดรับวิธีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.5 คน ซึ่งสตรีทั้งสองกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น

เล็กน้อย สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัว เท่ากับ 3.2 คน แบบแผน ความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิม อธิบายได้ว่า เนื่องจากในกลุ่มผู้ที่ไม่ย้ายถิ่นมีสัดส่วน ของสตรีผู้ไม่มีความรู้ต่ำกว่าผู้ที่มีความรู้ 1-2 วิธี และ 3 วิธีขึ้นไป ดังนั้น ค่าเฉลี่ย ในผลรวมของสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นจึงเบี่ยงเบนไปตามกลุ่มที่มีความรู้ 1-2 วิธี และ 3 วิธี ขึ้นไป ทว่าองเดียวกันในกลุ่มผู้ที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ผู้ที่ไม่มีความรู้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงมากถึงแม้จะมีสัดส่วนของสตรีที่ต่ำกว่า ผู้ที่มีความรู้ตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไปก็ตาม มีผลให้ค่าเฉลี่ยในผลรวมเบี่ยงเบนควมไปด้วย สำหรับความสัมพันธ์ที่พบในแต่ละกลุ่มความรู้ เหล่านี้มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอน

เมื่อนำเอาทัศนคติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาร่วมในการพิจารณา จากตาราง 3.6 สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในแต่ละกลุ่มทัศนคติ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเพียงเล็กน้อย การที่ไม่พบแบบแผน ความสัมพันธ์เกิมนั้นเนื่องจากอิทธิพลของทัศนคติในกลุ่มที่เห็นด้วยตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป ผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเล็กน้อยขณะที่ผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่เห็นด้วย 1-2 วิธีต้องการขนาด ครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ทั้งนี้เป็นเพราะสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิต แบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปในกลุ่มที่เห็นด้วยตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไปมีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุ มากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นในกลุ่มทัศนคติเดียวกัน

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่ม ที่ไม่เห็นด้วยและกลุ่มที่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่าง ไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ส่วนสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับ วิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน สำหรับสตรีในกลุ่ม ที่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1-2 วิธีพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจาก เดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า

10 ปี และสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน (3.5 เทียบกับ 3.6 และ 3.7 คน) การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากที่พบในคอนตันนั้นเนื่องจากสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิของการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงมากเท่ากับ 5.2 คน ซึ่งมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยในผลรวมในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปเบี่ยงเบนตามไปด้วย

เมื่อนำเอาการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาช่วยในการพิจารณาจากตาราง 3.6 สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยใช้และกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ 2 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน สำหรับสตรีในกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1 วิธี พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเล็กน้อย ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มนี้มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิและกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไปไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ส่วนในกลุ่มผู้ที่ไม่ย้ายถิ่นและผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน สำหรับในกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1 วิธีนั้น พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมในกลุ่มที่เคยใช้ 1 วิธี กลุ่มนี้ น่าจะเป็นผลมาจากสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า

10 ปี ได้ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบถาวรหลังจากมีบุตรจำนวนมากแล้ว ขณะเดียวกัน ก็ให้ค่าตอบแทนจำนวนบุตรที่ปรารถนาสอดคล้องกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

1.3 จำนวนบุตรที่เสียชีวิต เป็นที่เข้าใจประการหนึ่งว่า ภาวะการตายของทารกและเด็กเป็นเรื่องที่สำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนาและเป็นความจำเป็นอย่างรีบด่วนในการที่จะลดอัตราการตายของเด็กและทารก เพราะการลดลงทางด้านภาวะการตายจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การลดภาวะเจริญพันธุ์ให้ต่ำลงได้ Rogers (1979: 343-351) ได้ให้ข้อสังเกตว่า การปรับปรุงวิทยาการทางด้านสาธารณสุข การให้สุขภาพที่ดี การจัดหาวัคซีนที่สะอาดและตัวแปรสิ่งแวดลอมอื่น ๆ จะช่วยลดอัตราการตายให้ต่ำลงมาได้ ส่วนการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะการตายกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา นักวิชาการกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า ภาวะเจริญพันธุ์จะลดลงมาได้นั้นจะต้องมีการลดระดับภาวะการตายให้ต่ำลง (Federikson 1965: 475-486) และก็มีสถิติยืนยันว่า ประเทศที่มีภาวะการตายสูงจะเป็นสาเหตุให้มีภาวะเจริญพันธุ์สูงด้วย (Heer 1966) การศึกษาของ Sharfick (1960) ก็สนับสนุนความคิดที่ว่า ภาวะการตายของทารกและเด็กโน้มเอียงที่จะทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์สูงขึ้น จากการศึกษาของเขา พบว่า สตรีที่มีประสบการณ์การตายของทารกหนึ่งคนหรือมากกว่าจะมีจำนวนบุตรมากกว่าสตรีที่ไม่มีประสบการณ์การตายของเด็กและทารก ขณะเดียวกัน เขาจะมีความต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีที่ไม่มีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตร จากการศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ พอสรุปได้ว่า ภาวะการตายของเด็กและทารกจะมีผลต่อความคิดในการกำหนดขนาดครอบครัว จึงได้นำมาเป็นตัวแปรคุมในการศึกษานี้ด้วย

จากตาราง 3.7 และ 3.8 แสดงให้เห็นว่า ในเขตเมือง สตรีที่มีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตรหนึ่งคนต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าสตรีที่ไม่มีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตร แต่เมื่อมีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตรสองคนขึ้นไป กลับต้องการขนาดครอบครัวเล็กที่สุด แบบแผนความสัมพันธ์เป็นลักษณะพหุคูณ เกี่ยวกันในทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง แต่ก็มีข้อที่น่าสังเกตก็คือ สตรีที่มีประสบการณ์ของการสูญเสียบุตร 2 คน มีจำนวนตัวอย่างน้อยเพียง 10 ราย เท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่เป็นตัวแทนที่ดี แต่ในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่เสียชีวิตกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาชัดเจนขึ้น คือ

ในทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง สตรีที่มีจำนวนบุตร เสียชีวิตมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มที่มีบุตรเสียชีวิต จากตาราง 3.7 พบว่า ในเขตเมือง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรเสียชีวิต 1 คนแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น (3.2 เทียบกับ 3.6 และ 4.0 คน) การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมนั้นเนื่องจากอิทธิพลของสตรีในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรเสียชีวิตตั้งแต่สองคนขึ้นไปไปบิถีเป็นความสัมพันธ์ จึงมีผลทำให้ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสองครั้งต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่า ซึ่งมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยในโดยรวมเบี่ยงเบนตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มที่ไม่มีบุตรเสียชีวิต พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม นั่นแสดงว่า ประสบการณ์ของการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองมีผลต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีในกลุ่มนี้ กล่าวคือ ประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมีผลให้สตรีผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างไปจากผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ของการมีบุตรเสียชีวิตไม่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป แบบแผนความสัมพันธ์เห็นชัดเจนในกลุ่มที่ไม่มีบุตรเสียชีวิตเลย และกลุ่มที่มีบุตรเสียชีวิตตั้งแต่สองคนขึ้นไป สำหรับในกลุ่มที่มีบุตรเสียชีวิตหนึ่งคนมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย แสดงว่าแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนันยังคงพบในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ของการมีบุตรเสียชีวิต

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.8 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ไม่มี

บุตรเสียชีวิตเลยไม่แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกับสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น แสดงว่าการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองปัจจุบันมีผลต่อความคิดในเรื่องขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีเหล่านี้ให้รับเอาแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเท่ากันหรือไม่แตกต่างกับผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม แต่ในกลุ่มผู้ที่มีจำนวนบุตรเสียชีวิตหนึ่งคน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ซึ่งไปมีผลทำให้สตรีในกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ของการมีบุตรเสียชีวิตไม่แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดไม่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป แบบแผนความสัมพันธ์ดังกล่าวดูจะเห็นชัดเจนในกลุ่มที่ไม่เคยมีบุตรเสียชีวิตและกลุ่มที่มีบุตรเสียชีวิตสองคน ส่วนในกลุ่มที่มีบุตรเสียชีวิตหนึ่งคนมีแนวโน้มว่า ผู้ที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองแตกต่างกันต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันน้อยมาก

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำเอาปัจจัยทางค่านิยมประชากรเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะปัจจัยควบคุม ได้แก่ อายุของสตรี จำนวนบุตรที่เสียชีวิต ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ พบว่า อายุของสตรีและจำนวนบุตรที่เสียชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ส่วนความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิมีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเพียงบางกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่น่าเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งได้แก่ สตรีในหมวดอายุ 25-34 ปี

และสตรีในหมวดอายุ 35-49 ปี สตรีในกลุ่มที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ สตรีที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิหนึ่งวิธี และสตรีในกลุ่มที่มีบุตร เสียชีวิตหนึ่งคน ความสัมพันธ์ที่พบในแต่ละกลุ่มเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม สตรีในกลุ่มอื่น ๆ ของแต่ละปัจจัยที่น่าเข้ามาศึกษาเหล่านี้ก็ยังคงมีแบบแผน ความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับในเซกชนบทก็เช่นเดียวกัน พบว่า แบบแผน ความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเพียงบางกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่น่าเข้ามาร่วมพิจารณา ได้แก่ สตรีในกลุ่มที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิและสตรีในกลุ่มที่มีคราจรู เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิตั้งแต่ 3 วิธีขึ้นไป ส่วนสตรีในกลุ่มอื่น ๆ ของแต่ละปัจจัย น่าเข้ามาศึกษา ยังคงมีความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในเซกเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเพียงบางกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่น่าเข้ามา ร่วมพิจารณา ได้แก่ สตรีในหมวดอายุ 25-34 ปี สตรีในหมวดอายุ 35-49 ปี สตรีในกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิหนึ่งวิธี สตรีในกลุ่มที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธี ป้องกันการปฏิสนธิ สตรีในทุกกลุ่มที่สนใจวิธีป้องกันการปฏิสนธิและสตรีในกลุ่มที่มี บุตร เสียชีวิตหนึ่งคน ส่วนสตรีในกลุ่มอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ยังคงมีแบบแผนความ สัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับในเซกชนบท พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตก ต่างไปจากเดิมเพียงบางกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่น่าเข้ามาร่วมพิจารณา ได้แก่ สตรีใน หมวดอายุ 15-24 ปี สตรีในหมวดอายุ 35-49 ปี สตรีในทุกกลุ่มที่มีความรู้และไม่มี ความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ สตรีในกลุ่มที่เห็นด้วยกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ 1-2 วิธี สตรีในกลุ่มที่เคยใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิหนึ่งวิธี ส่วนสตรีในกลุ่มอื่นที่นอก เหนือจากนี้ยังคงมีแบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม ความสัมพันธ์ที่แตกต่าง ไปจากเดิมที่พบในแต่ละกลุ่มเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน

ตารางที่ 3.1 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรส อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

เขตที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน	ไม่ย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น		รวม
		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป	
เขตเมือง	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69)	3.2 (336)
เขตชนบท	3.4 (1,236)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,615)
รวม	3.4 (1,360)	3.6 (338)	3.3 (204)	3.4 (1,951)

หมายเหตุ ไม่รวมจำนวนสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" และ "ไม่ให้คำตอบ"
รวมทั้งสัมภาษณ์ไม่ได้ และไม่เข้าชาย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

เขตที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น		รวม
		0-10 ปี	11 ปีขึ้นไป	
เขตเมือง	3.1	2.9	3.2	3.2
	(128)	(9)	(201)	(338)
เขตชนบท	3.4	3.4	3.9	3.5
	(1,229)	(117)	(261)	(1,607)
รวม	3.4	3.4	3.6	3.4
	(1,357)	(126)	(462)	(1,945)

ศูนย์วิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.3 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น อายุของสตรี และเขตที่
อยู่อาศัยปัจจุบัน

อายุ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป		1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป			
15-24	2.8 (17)	2.8 (22)	2.9 (7)	2.8 (46)	2.8 (237)	3.2 (35)	2.6 (25)	2.9 (297)
25-34	3.1 (49)	2.7 (46)	2.7 (23)	2.9 (118)	3.2 (398)	3.6 (86)	3.3 (55)	3.2 (539)
35-49	3.3 (58)	3.6 (75)	3.6 (39)	3.5 (172)	3.8 (600)	4.3 (124)	3.9 (55)	3.9 (779)
รวม	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69)	3.2 (336)	3.4 (1,236)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,615)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง อายุของสตรี และเขต
ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

อายุ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
15-24	2.8 (17)	ข (3)	2.8 (25)	2.8 (45)	2.8 (234)	2.5 (24)	3.3 (36)	2.9 (294)
25-34	3.2 (51)	2.9 (5)	2.8 (63)	2.9 (119)	3.2 (397)	3.3 (49)	3.6 (90)	3.3 (536)
35-49	3.2 (60)	ก -	3.6 (113)	3.5 (174)	3.8 (598)	4.1 (44)	4.2 (135)	3.9 (777)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,229)	3.4 (117)	3.9 (261)	3.5 (1,607)

หมายเหตุ

ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้
ข หมายถึง ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.5 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น ความรู้ ทักษะ และการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ความรู้/ทัศนคติและ การปฏิบัติด้านการ ป้องกันการปฏิสนธิ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย		ไม่เคยย้าย	เคยย้าย			
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป	รวม	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป	รวม		
ความรู้								
ไม่รู้	2.8 (5)	4.0 (6)	3.2 (6)	3.4 (17)	3.8 (194)	3.9 (34)	3.5 (12)	3.9 (240)
รู้ 1-2 วิธี	3.5 (33)	3.5 (28)	3.5 (13)	3.5 (74)	3.5 (437)	4.0 (83)	3.3 (32)	3.6 (552)
รู้ 3 วิธีขึ้นไป	3.1 (86)	3.1 (109)	3.2 (50)	3.1 (245)	3.2 (604)	3.6 (128)	3.5 (91)	3.3 (823)
รวม	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69)	3.2 (336)	3.4 (1,235)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,615)
ทัศนคติ								
ไม่เห็นด้วย	.๗ (3)	3.9 (10)	4.7 (6)	4.1 (19)	3.9 (143)	5.2 (32)	4.3 (6)	4.1 (181)
เห็นด้วย 1-2 วิธี	3.6 (35)	3.5 (30)	3.4 (11)	3.5 (76)	3.5 (336)	3.7 (60)	3.5 (31)	3.5 (427)
เห็นด้วย 3 วิธีขึ้นไป	3.0 (86)	3.0 (103)	3.1 (52)	3.0 (241)	3.3 (756)	3.7 (153)	3.3 (108)	3.4 (1,072)
รวม	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69)	3.2 (336)	3.4 (1,235)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,615)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ความรู้/ทัศนคติและ การปฏิบัติด้านการ ป้องกันการทุจริต	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
การปฏิบัติ								
ไม่เคยใช้	3.4 (27)	3.4 (40)	3.4 (16) (83)	3.4 (83)	3.6 (520)	4.1 (117)	3.5 (46)	3.7 (683)
เคยใช้ 1 วิธี	3.1 (46)	3.2 (49)	3.4 (26) (212)	3.2 (212)	3.3 (470)	3.8 (83)	3.6 (74)	3.4 (600)
เคยใช้ 2 วิธีขึ้นไป	3.1 (51)	3.0 (54)	3.0 (27) (132)	3.1 (132)	3.2 (242)	3.4 (45)	3.1 (42)	3.2 (332)
รวม	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69) (336)	3.2 (336)	3.4 (1,235)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,615)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
สุภาพงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.6 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ความรู้ ทักษะ และการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ความรู้/ทักษะและการ ปฏิบัติเกี่ยวกับการ ป้องกันการปฏิสนธิ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	0-10ปี	11ปีขึ้นไป		0-10ปี	11ปีขึ้นไป			
<u>ความรู้</u>								
ไม่รู้อะไร	2.9 (7)	ก -	3.6 (12)	3.3 (19)	3.8 (194)	3.4 (9)	4.8 (37)	3.9 (240)
รู้อะไร 1-2 วิธี	3.4 (34)	ข (2)	3.5 (39)	3.7 (75)	3.6 (433)	3.5 (27)	3.7 (87)	3.6 (547)
รู้อะไร 3 วิธีขึ้นไป	3.1 (87)	1.5 (7)	3.1 (150)	3.0 (244)	3.2 (602)	3.5 (81)	3.5 (137)	3.3 (820)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,229)	3.4 (117)	3.9 (261)	3.5 (1,607)
<u>ทักษะ</u>								
ไม่เห็นด้วย	ข (3)	ก -	4.2 (16)	4.1 (19)	3.9 (142)	4.0 (5)	5.2 (33)	4.1 (180)
เห็นด้วย 1-2 วิธี	3.6 (37)	ข (2)	3.4 (39)	3.5 (78)	3.5 (335)	3.6 (27)	3.6 (64)	3.5 (426)
เห็นด้วย 3 วิธีขึ้นไป	2.9 (88)	2.8 (7)	3.1 (136)	3.0 (241)	3.3 (752)	3.4 (85)	3.7 (164)	3.4 (1,001)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,229)	3.4 (117)	3.9 (261)	3.5 (1,607)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ความรู้/ทัศนคติและ การปฏิบัติเกี่ยวกับ การป้องกันการปฏิสนธิ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	0-10ปี	11ปีขึ้นไป		0-10ปี	11ปีขึ้นไป			
การปฏิบัติ								
ไม่เคยใช้	3.3 (30)	๓ (1)	3.4 (55)	3.4 (86)	3.6 (518)	3.5 (41)	4.1 (122)	3.7 (681)
เคยใช้ 1 วิธี	3.1 (46)	๓ (3)	3.3 (71)	3.2 (120)	3.3 (467)	3.6 (40)	3.8 (89)	3.4 (596)
เคยใช้ 2 วิธีขึ้นไป	3.1 (52)	๓ (5)	3.1 (75)	3.1 (132)	3.2 (244)	3.2 (36)	3.4 (50)	3.3 (330)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,229)	3.4 (117)	3.9 (261)	3.5 (1,607)

หมายเหตุ ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้
ข หมายถึง ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.7 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น จำนวนบุตรที่เสียชีวิต และ
เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

จำนวนบุตร ที่เสียชีวิต	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
0 คน	3.2 (105)	3.2 (113)	3.1 (60)	3.2 (278)	3.2 (872)	3.7 (161)	3.3 (102)	3.3 (1,135)
1 คน	3.2 (18)	3.6 (24)	4.0 (5)	3.5 (47)	3.8 (227)	3.9 (45)	3.7 (19)	3.8 (291)
2 คนขึ้นไป	ข (1)	2.2 (5)	ข (4)	2.7 (10)	4.0 (131)	4.6 (38)	4.1 (14)	4.1 (183)
รวม	3.2 (124)	3.2 (142)	3.2 (69)	3.2 (335)	3.4 (1,230)	3.9 (244)	3.4 (135)	3.5 (1,609)

หมายเหตุ

ก

หมายถึง

ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้

ข

หมายถึง

ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.8 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง จำนวนบุตรที่เสียชีวิต และ
เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

จำนวนบุตร ที่เสียชีวิต	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
0 คน	3.2 (109)	2.9 (9)	3.2 (162)	3.2 (280)	3.2 (866)	3.3 (87)	3.7 (174)	3.3 (1,127)
1 คน	3.2 (18)	ก	3.7 (29)	3.5 (47)	3.8 (227)	3.7 (16)	3.9 (48)	3.8 (291)
2 คนขึ้นไป	ข (1)	ก	2.6 (9)	2.7 (10)	4.0 (131)	4.1 (14)	4.6 (38)	4.1 (183)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (220)	3.2 (337)	3.4 (1,224)	3.4 (117)	3.9 (260)	3.5 (1,601)

หมายเหตุ ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้
ข หมายถึง ตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่น การเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา: มีปัจจัยทางบ้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมแรงงานในเชิงเศรษฐกิจของสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์ สำหรับการศึกษาในประเทศไทย พบว่า สตรีที่ทำงานมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงาน ซึ่งสื่อให้เห็นถึงสถานการณ์หลายประการ เช่น การที่สตรีมีภาวะเจริญพันธุ์สะสมมากมีส่วนทำให้สตรีต้องทำงาน การที่บุตรคนโตสามารถดูแลน้อง ๆ ได้จึงทำให้สามารถเข้าร่วมแรงงานได้อีกครั้งหนึ่งและสตรีซึ่งอยู่ในระยะสิ้นสุดของการให้กำเนิดบุตรเป็นวัยที่เข้าร่วมแรงงานได้ง่ายขึ้น (Goldstein, Goldstein and Penporn Tirasawat 1972: 10-14) การที่ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่เข้าร่วมในแรงงานสูงกว่านั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเหมือนกันทุกเขต มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจนระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองมากที่สุด สตรีที่ทำงานมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีในกลุ่มแม่บ้าน ส่วนในเขตชนบทที่เป็นเขตเกษตรกรรม สตรีที่ทำงานมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าเล็กน้อย เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากลักษณะการแบ่งแยกระหว่างบทบาทของการทำงานและการเป็นมารดาซึ่งในเขตเมืองมีความขัดแย้งกันมีผลทำให้สตรีที่ทำงานมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า ส่วนในเขตชนบทจะไม่มี ความขัดแย้งในบทบาททั้งสอง (นิพนธ์ เทพวัลย์ 2524: 78-92)

สำหรับการศึกษาที่ได้นำเอาปัจจัยทางบ้านเศรษฐกิจเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ได้แก่ อาชีพของสตรี และรายได้ของคู่สมรส

2.1 อาชีพ จากรายงานเชิงวิเคราะห์การย้ายถิ่น (ฉบับที่ 2) พบว่า สตรีในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมและค้าขายจะเป็นผู้ไม่ค่อยย้ายถิ่น กลุ่มที่มีการเคลื่อนย้ายสูง ได้แก่ กลุ่มที่ประกอบอาชีพบริการและการจกกวร (จินตนา เพชรานนท์ และคณะ 2527: 15) และการศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับภาวะเจริญพันธุ์ ข้อสรุปส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันว่า สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือค้าขายขนาดเล็กซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการมีบุตรจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่ทำงานประเภทวิชาชีพและเสมียน (Debavalya 1977; Cook and Boonlert Leoprapai 1977; Kamnuansilpa 1978)

จากตาราง 3.9 และ 3.10 แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ บริหารและเสมียน และสตรีที่ประกอบอาชีพด้านขนส่งและบริการต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเล็กกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพด้านค้าขาย อาชีพทางบ้านเกษตรกรรม และสตรีที่ไม่ได้ทำงานในทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มอาชีพ จากตาราง 3.9 สำหรับในเขตเมืองพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในกลุ่มที่ประกอบอาชีพด้านขนส่งและบริการ กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.1 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป เท่ากับ 2.4 และ 2.1 คน ตามลำดับ สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพด้านค้าขายและสตรีที่ไม่ได้ทำงาน กลับพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีทั้งสองกลุ่มอาชีพนี้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงและอาจจะให้คำตอบที่สอดคล้องกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ส่วนในกลุ่มที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ บริหารและเสมียน พบว่า สตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นน้อยกว่า ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็นเพราะสตรีผู้ย้ายถิ่นมองเห็นว่าการมีบุตรมากจะเป็นภาระต่อการให้การเลี้ยงดูและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างฐานะของครอบครัวสูงกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น ทั้งนี้จึงต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นน้อยกว่า สำหรับสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพด้านบริการและขนส่งซึ่งพบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดซึ่งเป็นเพราะสตรีกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นระยะเวลายาวนานประการหนึ่ง ทั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในเขตเมืองตลอดไป ขณะเดียวกันอาจจะเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่าสตรีในกลุ่มอื่นเป็นผลให้ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น

และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีก วิชาชีพ บริหารและเสมียน กลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีก การขนส่งและบริการ และในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานแตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีกค้าขายและในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีกเกษตรกรรมไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ข้อที่น่าพิจารณาคือ แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีก การขนส่งและบริการ และในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวเล็กที่สุด รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น แสดงว่าการย้ายถิ่นมีผลต่อขนาดครอบครัวของสตรีในกลุ่มอาชีพนี้ แต่อย่างไรก็ตาม มีจำนวนตัวอย่างสตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอาชีพนี้ไม่มากนักซึ่งถ้าค่าเบี่ยงเบนไปจากค่าเฉลี่ยเพียงเล็กน้อยก็จะให้ค่าที่ผิดพลาดไปได้ ส่วนแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพค้าปลีก วิชาชีพ บริหารและเสมียนแตกต่างกันไปจากเดิมในลักษณะที่ว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากกว่าต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างของสตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่มมีจำนวนน้อยมาก และสำหรับสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าปลีกเกษตรกรรม พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ข้อที่น่าพิจารณาคือ สัดส่วนของสตรีที่ประกอบอาชีพค้าปลีกเกษตรกรรมมีสัดส่วนสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในกลุ่มอาชีพอื่น ดังนั้น แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาที่พบในคอนคั้นจึงถูกอิทธิพลของสตรีที่ประกอบอาชีพค้าปลีกเกษตรกรรมเป็นความสัมพันธ์ไปในลักษณะ เช่นเดียวกับสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.10 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่ม

อาชีพต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ยกเว้นสตรีในกลุ่มอาชีพขนส่งและบริการ โดยสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม (2.9 เทียบกับ 2.3 คน) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้มีสัดส่วนของสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุมากสูงกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น เป็นผลทำให้ความต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันไปด้วย

สำหรับสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายและเกษตรกรรมไม่แตกต่างกันไปจากเดิม แต่ในกลุ่มอาชีพอื่นแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายการบริหารและเสมียน พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน เท่ากับ 2.5 คน ขณะที่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีทั้งสองกลุ่ม คือต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 คน แต่อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างสตรีผู้ย้ายถิ่นมีจำนวนตัวอย่างน้อยมากและผลที่พบนี้อาจชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตเมืองระยะเวลาหนึ่งไม่มีผลทำให้สตรีที่ต้องการขนาดครอบครัวลดลง แต่การที่สตรีในกลุ่มเหล่านี้ต้องการขนาดครอบครัวเล็กนั้นเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพที่ทำอยู่ แต่ในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ กลับพบว่า การเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองหรือระยะเวลาที่เคยอาศัยอยู่ในเขตเมืองมีผลทำให้ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาลดลง (2.7 เทียบกับ 2.6 และ 2.4 คน) ส่วนในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงาน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาแตกต่างกันไปจากเดิมในลักษณะที่ว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน ขณะเดียวกัน สตรีผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น (2.9 และ 2.9 เทียบกับ 3.4 คน) ซึ่งอธิบายได้ว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เคยเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาสั้นเท่าไรก็ตามได้มีการเปิดรับแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กลง สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันนั้นเนื่องจากถูกอิทธิพลของสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเบี่ยงเบนความสัมพันธ์ไป เพราะสัดส่วนของสตรีในกลุ่มนี้สูงกว่าสตรีในกลุ่มอาชีพอื่นมาก

2.2 รายได้ของคู่สมรส รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดขนาดครอบครัว จากการศึกษาของ Chang, Cheng-Tung (1976: 15) พบว่า ความสามารถทางการเงินจะเป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ที่ปรารถนา และโดยทั่วไป สังคมที่พัฒนาแล้วหรือสังคมที่มีความทันสมัยสูงจะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงและมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ ดังนั้น จึงได้นำเอารายได้ของคู่สมรสของสตรีเข้ามาร่วมพิจารณาในการศึกษานี้ด้วย

จากตาราง 3.11 และ 3.12 แสดงให้เห็นว่า ในเขตเมือง ทุกกลุ่ม สตรีที่คู่สมรสมีรายได้และไม่มีรายได้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.1 คน ยกเว้นสตรีที่คู่สมรสมีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.3 คน สำหรับในเขตชนบท กลับพบว่า สตรีที่คู่สมรสมีรายได้สูงกว่าต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่า แต่เมื่อสตรีที่คู่สมรสมีรายได้สูงถึง 40,001 บาทขึ้นไป กลับต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีที่คู่สมรสมีรายได้น้อยกว่า

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มรายได้ของคู่สมรส จากตาราง 3.11 สำหรับในเขตเมือง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มสตรีที่คู่สมรสไม่มีรายได้ไม่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มสตรีที่คู่สมรสมีรายได้สูงขึ้นไป แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มสตรีที่คู่สมรสมีรายได้ค่ากว่า 20,000 บาท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเล็กที่สุด เท่ากับ 2.7 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 และ 3.3 คน ตามลำดับ แต่ในกลุ่มสตรีที่คู่สมรสมีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน (3.2 เทียบกับ 3.3 คน) ขณะที่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีทั้งสองกลุ่ม คือต้องการขนาด

ครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 คน ส่วนในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.0 เทียบกับ 3.2 และ 3.2 คน) อย่างไรก็ตามแบบแผนความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในแต่ละกลุ่มรายได้นั้นเป็นเพราะปัจจัยรายได้ที่นำมาเป็นตัวแปรคุมมีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่ชัดเจน

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทไม่แตกต่างไปจากเดิม แต่ในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท กลับพบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและกลุ่มที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.5 เทียบกับ 3.5 และ 3.7 คน) สำหรับในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.5 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 และ 3.0 คน ตามลำดับ สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้สูงชันนี้อธิบายได้ว่า เป็นเพราะจำนวนตัวอย่างของสตรีในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมีจำนวนน้อย ส่วนแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในตอนต้นเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้มีสัดส่วนของสตรีที่คู่สมรมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทสูงกว่าสตรีที่คู่สมรมีรายได้อื่นมาก ดังนั้นแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในตอนต้นจึงเบี่ยงเบนไปจากแบบแผนความสัมพันธ์ของสตรีในกลุ่มนี้

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.12 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มรายได้ของคู่สมรสของสตรีแตกต่างกันไปจากเดิมในลักษณะที่ทุกกลุ่มมีแบบแผนความ

ความสัมพันธ์คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สำหรับการศึกษานี้ ผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปีมีน้อยมากในทุกกลุ่ม รายได้ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงเป็นลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ย้ายถิ่นกับผู้ไม่ย้ายถิ่นซึ่งผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นเล็กน้อย แสดงว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นได้มีการรับเอาแนวคิดการมีครอบครัวขนาดเล็ก

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่คู่สมรมีรายได้สูงขึ้น แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.5 เทียบกับ 3.7 และ 3.5 คน) ส่วนในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดเท่ากับ 4.0 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.6 และ 3.3 คน ตามลำดับ สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในกลุ่มสตรีที่คู่สมรมีรายได้สูงขึ้นนี้อธิบายได้ว่าเป็นเพราะจำนวนตัวอย่างของสตรีผู้ย้ายถิ่นมีจำนวนน้อย ส่วนแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ มีสัดส่วนของสตรีที่คู่สมรมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทสูงกว่าสตรีที่คู่สมรมีรายได้อื่นมาก ดังนั้น แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันจึงเบี่ยงเบนไปจากแบบแผนความสัมพันธ์ของสตรีในกลุ่มนี้

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำเอาปัจจัยทางค่านิยมธุรกิจเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะปัจจัยภูมิ ได้แก่ อาชีพของสตรีและรายได้ของคู่สมรส พบว่า สตรีที่ประกอบอาชีพค่านิยมวิชาชีพ บริหารและเสมียน และสตรีที่ประกอบอาชีพค่านิยมการขนส่งและบริการ ต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพค้าขาย สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกร และสตรีที่ไม่ได้ทำงาน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับขนาดครอบครัวที่

ปรารธนาแตกต่างกันไปตามเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน สำหรับในเขตเมือง สตรีที่คู่สมรส มีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาท ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงกว่า สตรีที่คู่สมรสมีรายได้อื่น ส่วนในเขตชนบท สตรีที่คู่สมรสมีรายได้สูงขึ้นไปมเยียงต้องการขนาดครอบครัวเล็กลง แต่เมื่อมีรายได้ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น การที่แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของคู่สมรสกับขนาดครอบครัวที่ปรารธนามีแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบทนั้น

เนื่องมาจากค่าคอมในเรื่องรายได้ที่ได้รับไม่ตรงกับความเป็นจริง และประการที่สอง อาจขึ้นอยู่กับกาแบ่งกลุ่มรายได้ในลักษณะเดียวกันของเขตเมืองและเขตชนบท และเมื่อนำเอาปัจจัยทางด้านอาชีพของสตรีและรายได้ของคู่สมรสเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะปัจจัยคุม แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารธนาแตกต่างกันไปจากเดิมทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทโดยมีความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน สำหรับในเขตเมือง แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมทุกกลุ่มอาชีพ ส่วนในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม เฉพาะในกลุ่มที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ บริหาร และเสมียน กลุ่มที่ประกอบอาชีพขนส่งและบริการ และสตรีที่ไม่ได้ทำงาน ส่วนในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพค้าคนกษกรรมและค้าขาย พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิมซึ่งสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าคนกษกรรมเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีสูงกว่าอาชีพอื่นมีผลทำให้ความสัมพันธ์ที่พบในคอนค้นเบียงเบนไปตามกลุ่มอาชีพนี้ สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารธนา สำหรับในเขตเมือง แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเฉพาะในกลุ่มอาชีพค้าคนกษกรรมขนส่งและบริการ ส่วนในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม ยกเว้นในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าคนกษกรรมและกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขายซึ่ง สัดส่วนของสตรีที่ประกอบอาชีพกษกรรมสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นอย่างมากมีผลให้แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนค้นเบียงเบนตามกลุ่มอาชีพนี้ สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารธนา ในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมในทุกกลุ่มรายได้ของคู่สมรส ยกเว้นกลุ่มที่คู่สมรสไม่มีรายได้ ซึ่งพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม แต่สำหรับในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิมในกลุ่มสตรีที่คู่สมรสมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ซึ่งสัดส่วนของสตรีในกลุ่มนี้สูงกว่ากลุ่มรายได้อื่นมาก

ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่พบในคอนกรีตจึงเบี่ยงเบนไปทามสทรีในกลุ่มนี้ ส่วนความสัมพันธ์
ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในเขตเมือง
พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมทุกกลุ่มรายได้ โดยสตรีผู้ย้ายถิ่น
ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สำหรับ
ในเขตชนบท แบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิมเฉพาะในกลุ่มสตรีที่คู่สมรส
มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทซึ่งสัดส่วนของสตรีในกลุ่มนี้สูงกว่าสตรีในกลุ่มที่คู่สมรสมี
รายได้อื่น ๆ มากซึ่งมีผลทำให้ความสัมพันธ์ที่พบในคอนกรีตเบี่ยงเบนไปทามสทรีกลุ่มนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.9 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น อาชีพ และเขตที่อยู่
อาศัยปัจจุบัน

อาชีพ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
วิชาชีพ บริหาร	2.6	2.5	2.4	2.5	2.7	3.6	2.8	
และเสมียน	(20)	(19)	(13)	(52)	(15)	(6)	(7)	(28)
ค้าขาย	3.8	3.8	4.0	3.8	3.4	4.0	3.4	3.5
	(41)	(40)	(24)	(105)	(72)	(12)	(17)	(101)
ขนส่งและบริการ	2.4	3.1	2.1	2.7	2.7	2.3	2.5	2.6
	(16)	(29)	(8)	(53)	(62)	(12)	(17)	(91)
เกษตรกรรม	ข	ข	ข	3.0	3.5	4.1	3.7	3.6
	(3)	(1)	(1)	(5)	(985)	(194)	(75)	(1,254)
สตรีที่ไม่ได้ทำงาน	3.1	3.1	3.3	3.1	3.4	2.8	3.1	3.3
	(44)	(54)	(23)	(121)	(101)	(21)	(19)	(141)
รวม	3.2	3.1	3.2	3.2	3.4	3.9	3.3	3.5
	(124)	(143)	(69)	(336)	(1,235)	(245)	(135)	(1,615)

หมายเหตุ ข หมายถึง ตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.10 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง อาชีพ และเขตที่อยู่
อาศัยปัจจุบัน

อาชีพ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
วิชาชีพ บริหาร	2.6	ข	2.5	2.5	2.5	4.2	2.5	2.8
และเสมียน	(19)	(2)	(30)	(51)	(15)	(5)	(8)	(28)
ค้าขาย	3.8	ข	3.8	3.8	3.4	3.3	4.0	3.5
	(42)	(1)	(63)	(106)	(71)	(14)	(15)	(100)
ขนส่งและบริการ	2.3	ข	2.9	2.7	2.7	2.6	2.4	2.6
	(19)	(2)	(35)	(56)	(61)	(13)	(15)	(89)
เกษตรกรรม	ข	ก	ข	3.0	3.5	3.7	4.1	3.6
	(3)	-	(2)	(5)	(983)	(70)	(198)	(125)
สตรีที่ไม่ได้	3.1	ข	3.1	3.1	3.4	2.9	2.9	3.2
ทำงาน	(45)	(4)	(71)	(120)	(17)	(15)	(25)	(139)
รวม	3.1	2.9	3.2	3.2	3.4	3.4	3.9	3.5
	(128)	(9)	(201)	(338)	(1,229)	(117)	(26)	(1,607)

หมายเหตุ ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้
ข หมายถึง ตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.11 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น รายได้ต่อปีของสามี และ
เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

รายได้ต่อปี ของสามี	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
ไม่มีรายได้	3.0 (8)	3.0 (5)	3.1 (7)	3.1 (20)	3.8 (6)	ก. -	ก. -	3.8 (6)
100-20,000 บาท	3.0 (21)	3.3 (36)	2.7 (18)	3.1 (75)	3.5 (752)	4.1 (159)	3.6 (66)	3.6 (977)
20,001- 40,000 บาท	3.2 (31)	3.3 (33)	3.9 (12)	3.3 (76)	3.5 (142)	3.5 (19)	3.7 (20)	3.5 (181)
40,001 บาท ขึ้นไป	3.0 (19)	3.2 (32)	3.2 (12)	3.1 (63)	3.6 (78)	4.5 (13)	3.0 (12)	3.7 (103)
รวม	3.1 (79)	3.2 (106)	3.2 (49)	3.2 (234)	3.5 (978)	4.1 (191)	3.5 (98)	3.6 (1,267)

หมายเหตุ ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้

ตารางที่ 3.12 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง รายได้ต่อปีของสามี และ
เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

รายได้ต่อปี ของสามี	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคຍຍาย	เคຍຍาย	รวม	ไม่เคຍຍาย	เคຍຍาย	รวม		
	0-10ปี	11ปีขึ้นไป		0-10ปี	11ปีขึ้นไป			
ไม่มีรายได้	3.0	ช	3.3	3.1	3.8	ก	ก	3.8
	(8)	(1)	(11)	(20)	(6)	-	-	(6)
100-20,000บาท	3.0	ช	3.2	3.1	3.5	3.6	4.1	3.6
	(21)	(2)	(51)	(74)	(750)	(57)	(167)	(974)
20,001- 40,000 บาท	3.3	ช	3.4	3.4	3.5	3.7	3.5	3.5
	(32)	(4)	(41)	(77)	(141)	(15)	(24)	(180)
40,001 บาท ขึ้นไป	2.9	ก	3.2	3.1	3.6	3.3	4.0	3.7
	(18)	-	(44)	(62)	(77)	(9)	(16)	(120)
รวม	3.1	2.7	3.2	3.2	3.5	3.6	4.0	3.6
	(79)	(7)	(147)	(233)	(974)	(81)	(207)	(1,262)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่น การเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา: ปัจจัยทางสังคม

การศึกษานี้ได้นำเอาปัจจัยทางสังคม ซึ่งได้แก่ การศึกษา การรู้หนังสือ และการเปิดรับสื่อมวลชนเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะปัจจัยคุม เพื่อที่จะได้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ ซึ่งจะพิจารณาไปตามลำดับ

3.1 การศึกษาและการรู้หนังสือ การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ระดับการศึกษาหรือจำนวนปีที่ได้รับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะเจริญพันธุ์ และในสังคมที่สตรีมีระดับการรู้หนังสือสูงขึ้น การศึกษาจะไปช่วยลดความต้องการมีบุตรจำนวนมากอีกด้วย การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้สึคนึกคิด ทัศนคติและความเชื่อในเรื่องการมีครอบครัวขนาดใหญ่มาเป็นการมีครอบครัวขนาดเล็กลง ซึ่งอาจจะมีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

จากการศึกษาของ Bogue (1969: 676-677) พบว่า การศึกษาและการรู้หนังสือเป็นดัชนีตัวหนึ่งของความทันสมัยที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์มากที่สุด และจากการสำรวจสภาพการคุมกำเนิด รอบที่สอง ปี พ.ศ. 2524 และรอบที่สาม ปี พ.ศ. 2527 พบว่า ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะต้องการขนาดครอบครัวเล็กลง (Peerasit Kamnuansilpa and Apichat Chamratrithirong 1985: 31-32) ขณะเดียวกันก็พบว่า การศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น ดังเช่น การศึกษาของ Goldstein Visid Prachuabmoh and Goldstein (1974: 17-20) ซึ่งใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากร พบว่า การย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองหรือเขตที่มีความทันสมัยสูงกว่านั้นจะเป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าเขตที่ย้ายมา

ข้อมูลจากการศึกษานี้ ตาราง 3.13 และ 3.14 พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาเกือบทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ยกเว้นในกลุ่มสตรี

ผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเท่านั้น กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ และสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้หนังสือกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.15 และ 3.16 แสดงให้เห็นว่า การรู้หนังสือมีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในทุกกลุ่มประสมการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับการศึกษาของสตรี จากตาราง 3.13 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับการศึกษาแตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีในกลุ่มที่มีการศึกษากว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า สตรีที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น (3.8 เทียบกับ 4.0 และ 4.3 คน) ส่วนในกลุ่มที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและกลุ่มผู้ที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.2 คน ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีทั้งสองกลุ่มซึ่งสตรีกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.9 คน ส่วนในกลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ กลับพบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและกลุ่มที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (2.8 เทียบกับ 2.7 คน) และต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองตั้งแต่เกิดซึ่งสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.1 คน การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า น่าจะเนื่องมาจากสัดส่วนของสตรีในแต่ละกลุ่มระดับการศึกษามีอายุแตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ และในกลุ่มที่มีระดับการศึกษากว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่เป็นกลุ่มที่น่าจะมีสัดส่วนของผู้มีอายุมากกว่า และผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่น่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุน้อยมากกว่า หรืออาจเนื่องมาจากความแตกต่างในด้านทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการ

ปฏิสนธิเป็นผลให้ความต้องการขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มการศึกษาแตกต่างกันไปจากเดิม

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่และในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่สี่ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและผู้ที่มีประสมการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (2.7 เทียบกับ 2.7 และ 2.9 คน) การที่แบบแผนความสัมพันธ์ของสตรีในกลุ่มนี้แตกต่างกันไปจากสตรีในกลุ่มระดับการศึกษาอื่น ชี้ให้เห็นว่า ความต้องการขนาดครอบครัวที่ปรารถนาเป็นผลมาจากอิทธิพลของการศึกษาของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงชันน่าที่จะประกอบอาชีพที่ไม่ใช่เกษตรกรรม แต่น่าที่จะประกอบอาชีพที่ใช้ความรู้มากขึ้น เช่น อาชีพทางด้านวิชาชีพ บริหารและเสมียน ซึ่งสตรีที่ประกอบอาชีพเหล่านี้จะต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าอาชีพทางด้านเกษตรหรือค้าขายขนาดเล็กที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาสูง

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.14 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มระดับการศึกษาแตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากกว่าต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่า ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง แบบแผนความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในแต่ละกลุ่มการศึกษาเหล่านี้ อธิบายได้ว่า เป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ และกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาค่ากว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่

มีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุมาก สูงกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น หรือเนื่องจากความแตกต่างในความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิซึ่งมีผลให้สตรีผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น แต่ในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่นั้นเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุน้อยมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นซึ่งมีผลทำให้สตรีผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่า ผู้ที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยสูงขึ้น (3.8 เทียบกับ 4.0 และ 4.2 คน) ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปีต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.1 คน แต่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (2.7 เทียบกับ 2.6 คน) สตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิมในกลุ่มที่มีการศึกษากว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่นั้นน่าจะเป็นผลมาจากอิทธิพลของความแตกต่างในปัจจัยอื่นที่ซ่อนอยู่ภายใน เช่น อายุของสตรี ความรู้ที่ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ หรือจำนวนบุตรที่เสียชีวิต เป็นต้น สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในตอนต้นนั้นเป็นผลจากอิทธิพลของสตรีในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ซึ่งสัดส่วนของสตรีในกลุ่มนี้สูงกว่าสตรีในกลุ่มระดับการศึกษาอื่นมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ที่พบในตอนต้นจึงเบี่ยงไปตามสตรีในกลุ่มนี้

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาตามสถานภาพการรู้หนังสือของสตรี จากตาราง 3.15 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มสภาพการรู้หนังสือ แตกต่างไปจาก

เกิม กล่าวคือ ในกลุ่มผู้รู้หนังสือ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นทั้งแค่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ส่วนในกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลับพบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (4.2 เทียบกับ 4.3 คน) ซึ่งสตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นทั้งแค่สองครั้งขึ้นไปโดยสตรีกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.2 คน การที่แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้รู้หนังสือแตกต่างไปจากเกิมนั้น อธิบายได้ว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นทั้งแค่สองครั้งขึ้นไปมีสัดส่วนของสตรีที่มีการศึกษาค่ำสูงกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือแตกต่างไปจากเกิมนั้นน่าจะเป็นเพราะสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งเป็นกลุ่มที่ยังคงยึดถือค่านิยมแบบจารีตประเพณีนิยม ขณะที่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นทั้งแค่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดเล็กลงว่าสตรีทั้งสองกลุ่มทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีกลุ่มนี้มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหลายครั้งอาจมองเห็นว่าการมีบุตรมากจะเป็นภาระและมีความลำบากในการย้ายถิ่นหรืออาจจะเป็นไปได้ว่าเป็นกลุ่มที่ย้ายเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพทางด้านบริการและขนส่งซึ่งสตรีกลุ่มนี้ต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มสภาพการรู้หนังสือไม่แตกต่างไปจากเกิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นทั้งแค่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา จากตาราง 3.16 สำหรับในเขตเมือง พบว่า แบบแผน

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ ละกลุ่มสภาพการรู้หนังสือแตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มสตรีที่รู้หนังสือ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.1 เทียบกับ 3.0 คน) และสตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตต่ำกว่า 10 ปี แต่อย่างไรก็ตาม สตรีผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้มีจำนวนตัวอย่างน้อยเพียง 8 ราย น่าจะเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยซึ่งมีผลให้ต้องการขนาดครอบครัวเล็ก ส่วนในกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองกึ่งเคมต้องการขนาดครอบครัว โดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป (4.3 เทียบกับ 3.9 คน) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขต เมืองเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขายหรืออาชีพอื่นที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการมีบุตรมีสิทธิ์ส่วน สูงกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ ละกลุ่มสภาพการรู้หนังสือไม่แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิด รับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าสตรี ผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี

3.2 การเปิดรับสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการส่งข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร สื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการ สร้างความทันสมัยที่จะอำนวยความสะดวกการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ ในเรื่องอนามัยส่วนบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาพดีทั้งมารดาและทารกและทำให้ บุคคลเห็นความสำคัญในเรื่อง "คุณภาพ" ของเด็กมากกว่า "จำนวน" (เกื้อ วงศ์บุญสิน 2528: 28-30) สำหรับอิทธิพลของสื่อมวลชนนั้น Schram (1964: 114) กล่าวว่า สื่อมวลชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยนำไปสู่ธรรมเนียมและการปฏิบัติ ใหม่ ในบางกรณีสื่อมวลชนทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันไปด้วย ส่วน Inkeles and Smith (1974: 152) ได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมโดยกล่าวว่า การที่คนเราได้มาสัมพันธ์กับสื่อมวลชนทำให้คนเรามีการดำเนินชีวิตแบบใหม่มีความ

ทันสมัย เพราะสื่อมวลชนนำเอาข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้คนเราปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ในเขตชนบท การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสารยังคงต่ำกว่าในเขตเมือง แต่จะเปิดรับสื่อมวลชนประเภทวิทยุสูงกว่าในเขตเมือง นอกจากนี้ การเปิดรับสื่อมวลชนยังคงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติการยอมรับการวางแผนครอบครัวอีกด้วย (เวทย์ ชโนปจัย 2517: 106-112, ธีรวิกรม ประกอบผล 2526: 23-27) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความแตกต่างด้านการเปิดรับสื่อมวลชนมีผลต่อความแตกต่างในจำนวนบุตรที่มีชีวิตอีกด้วย (Pichit Pitaktepsombati 1981: 40) และแนวโน้มผู้ย้ายถิ่นจะเปิดรับสื่อมวลชนสูงกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น (เวทย์ ชโนปจัย 2517: 106-112) ดังนั้น จึงได้นำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เข้ามาร่วมในการพิจารณานี้ด้วย

จากตาราง 3.17 และ 3.18 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนไม่ว่าประเภทใดก็ตามมีความต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าผู้ที่ไม่เปิดรับสื่อมวลชนในทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับของการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสารและวารสาร จากตาราง 3.17 แสดงให้เห็นว่า

เมื่อนำเอาสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ เข้ามาร่วมในการพิจารณาดังนี้ สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่อ่านทุกวัน และกลุ่มที่อ่านเกือบทุกวันไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้งและกลุ่มที่ไม่เคยอ่านพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้งพบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 คน และสตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปซึ่งสตรีที่อ่านหนังสือทุกวันต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 คน การที่สตรีใน

กลุ่มของการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่กว่าสตรีทั้งสองกลุ่ม เป็นข้อที่น่าพิจารณาว่า สตรีในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่าสตรีทั้งสองกลุ่ม ส่วนในกลุ่มที่ไม่เคยอ่านเลย พบว่า สตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น (3.1 เทียบกับ 3.7 และ 4.5 คน) ทั้งนี้จะเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้น เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นน้อยกว่าและสตรีในกลุ่มที่ไม่เคยอ่านอาจสะท้อนถึงว่าเป็นกลุ่มที่ไม่เปิดรับข่าวสารการเปลี่ยนแปลงในสังคม ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มที่ยังคงยึดค่านิยมการมีบุตรมาก

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่อ่านทุกวัน กลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้งและกลุ่มที่ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่อ่านเกือบทุกวัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น (3.2 เทียบกับ 2.9 และ 2.9 คน) ทั้งนี้จะเป็นผลมาจากความแตกต่างทางค่านิยมของสตรี

เมื่อนำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือหรือนิตยสาร เข้ามาร่วมในการพิจารณา สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มของการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือหรือนิตยสารแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มที่ไม่เคยอ่าน พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด เท่ากับ 4.0 คน ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.2 คนซึ่งต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ทั้งนี้จะเป็นเพราะผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของสตรีที่มีอายุมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สตรีในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่เปิดรับข่าวสารการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น จึงน่าจะเป็นกลุ่มที่ยึดถือ

ในค่านิยมการมีบุตรมาก ส่วนในกลุ่มที่อ่านเป็นประจำ พบว่า สตรีในแต่ละกลุ่มประสมการณของการย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.8 คน สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและกลุ่มที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.6 และ 2.8 คน ตามลำดับ แต่ในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้ง พบว่า ผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเล็กที่สุด รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป และกลุ่มที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นเพียงหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 และ 3.3 คน ตามลำดับ แสดงว่า ประสมการณของการย้ายถิ่นมีผลต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนา กล่าวคือ ผู้ที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นมากกว่าต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าผู้ที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นน้อยกว่า

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ไม่เคยอ่านหนังสือหรือนิตยสารไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่อ่านเป็นประจำ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุดในกลุ่มนี้เท่ากับ 3.3 คน ขณะที่สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 2.9 คน ส่วนในกลุ่มผู้ที่อ่านนาน ๆ ครั้ง พบว่า ผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากันเช่นเดียวกัน เท่ากับ 3.1 คน แต่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเล็กกว่าสตรีทั้งสองกลุ่ม คือ ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 คน แสดงว่า ผู้ที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปเป็นกลุ่มที่ยอมรับความตึงเครียดครอบครัวขนาดเล็ก

เมื่อนำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทวิทยุเข้ามาร่วมในการพิจารณา สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสมการณของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ฟังทุกวันไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่ไม่เคยฟัง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสมการณของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง

ต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเล็กที่สุด เท่ากับ 3.2 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.4 และ 3.9 คน ตามลำดับ สำหรับในกลุ่มที่หังบ่อยครั้งต่อสัปดาห์ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.7 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.1 และ 2.9 คน ตามลำดับ และในกลุ่มที่นาน ๆ หังครั้ง พบว่า สตรีที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาที่พบในแต่ละกลุ่มของการรับหังวิทยุเป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน และข้อมูลที่น่ามาศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มที่รับหังทุกวันมีสัดส่วนของสตรีในกลุ่มนี้สูงกว่าสตรีในกลุ่มอื่นซึ่งสตรีในทุกกลุ่มประสบการณ์ของการย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน ขณะที่สตรีในกลุ่มอื่นเปิดรับสื่อมวลชนประเภทนี้ในระดับต่ำกว่ามีแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม น่าจะเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองสามารถเลือกเปิดรับสื่อมวลชนได้หลายประเภทที่จะมีผลต่อการมีครอบครัวขนาดเล็ก ดังนั้น จึงอาจมีผลทำให้แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในแต่ละกลุ่มแตกต่างไปจากเดิมในลักษณะความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่หังทุกวัน กลุ่มที่หังบ่อยครั้งต่อสัปดาห์ และกลุ่มที่นาน ๆ หังครั้งไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่ไม่เคยหังวิทยุเลย กลับพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ผู้ที่มีประสบการณ์ของการย้ายถิ่นมากขึ้นโน้มเอียงต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงและให้ค่าตอบแทนครอบครัวที่ปรารถนาสอดคล้องไปกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละระดับการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสาร และวิทยุ จากตาราง 3.18 แสดงให้เห็นว่า

เมื่อนำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เข้ามาร่วมพิจารณา สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่อ่านทุกวันและกลุ่มที่อ่านเกือบทุกวัน ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้ง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเล็กน้อย (3.2 เทียบกับ 3.0 คน) สำหรับในกลุ่มที่ไม่เคยอ่าน พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นมาก (3.8 เทียบกับ 3.1 คน) ผลจึงว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่แตกต่างกันไปจากเดิมในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ในระดับสูง ส่วนในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ระดับต่ำ พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม โดยผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม การที่สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะมีลักษณะของสตรีที่มีอายุมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่อ่านทุกวันไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มอื่น พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มที่อ่านเกือบทุกวัน กลับพบว่า สตรีแต่ละกลุ่มประสพการณ์ของการย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (2.9 เทียบกับ 3.1 และ 3.0 คน) ส่วนในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้ง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดเท่ากับ 3.5 คน และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตต่ำกว่า 10 ปีต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.2 เทียบกับ 3.1 คน) สำหรับในกลุ่มที่ไม่เคยอ่าน พบว่า สตรีที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น (3.5 เทียบกับ 3.7 และ 3.9 คน) การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างกันไปจากเดิมในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำโดยโน้มเอียงในลักษณะที่ผู้ย้ายถิ่น

ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น นั้นแสดงว่า การย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ไม่ได้มีผลต่อการรับเอาความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กลง แต่การที่ ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น น่าจะเป็นเพราะอิทธิพลของปัจจัยที่ซ่อนอยู่ภายในกลุ่มสตรีเหล่านี้ เช่นระดับการศึกษา ทักษะและภาวะปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ ลักษณะการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นภาระต่อการมีบุตรมาก เป็นต้น

เมื่อนำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทนิตยสารและวารสาร เข้ามาร่วมในการพิจารณา จากตาราง 3.18 สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่อ่านเป็นประจำไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่ไม่เคยอ่านและกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้งพบว่าแบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ซึ่งอธิบายได้ว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิมเป็นกลุ่มที่นิยมการมีครอบครัวขนาดเล็กส่วนสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทนี้ค่าเป็นการสะท้อนถึงว่าเป็นกลุ่มที่มีลักษณะของผู้ที่มีความทันสมัยน้อยกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ไม่เคยอ่านและไม่เคยแตกต่างกันไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้งและกลุ่มที่อ่านเป็นประจำ พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มที่อ่านเป็นประจำ พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง 11 ปี (3.5 เทียบกับ 2.9 และ 2.6 คน) แต่ในกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้ง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองค่ากว่า 10 ปีต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป กล่าวได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในกลุ่มที่มีการเปิดรับสื่อประเภทนี้แต่ในกลุ่มที่ไม่เคยเปิดรับสื่อประเภทนี้เลยยังคงมีความสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันไปจากเดิม ซึ่งกลุ่มที่ไม่เคยอ่านหนังสือหรือนิตยสาร มีสัดส่วนของสตรีมากกว่ากลุ่มอื่นมีผลทำให้ความสัมพันธ์ที่พบในตอนต้นเบี่ยงเบนตามสตรีกลุ่มนี้

เมื่อนำเอาการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทการรับฟังวิทยุเข้ามาร่วมในการพิจารณา จากตาราง 3.18 สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในแต่ละกลุ่มของการรับฟังวิทยุแตกต่างกันไปจากเดิมทุกกลุ่ม กล่าวคือ ในกลุ่มที่รับฟังวิทยุทุกวัน พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี ต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด เท่ากับ 3.6 คน แต่อย่างไรก็ตามสตรีในกลุ่มนี้มีจำนวนตัวอย่างน้อยเพียง 6 รายเท่านั้น ส่วนสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (3.0 เทียบกับ 3.1 คน) ส่วนในกลุ่มที่ไม่เคยฟัง ผู้ที่ฟังบ่อยครั้งต่อสัปดาห์ และกลุ่มที่นาน ๆ ฟังครั้ง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น แสดงว่า การย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองไม่มีผลต่อความคิดในการมีครอบครัวขนาดเล็กลง อย่างไรก็ตาม ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้วว่า ตัวอย่างสตรีที่นำมาศึกษานี้ สตรีผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุมากกว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นในทุกระดับการรับฟังวิทยุ

สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตชนบท จากตารางเดียวกัน พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาในกลุ่มที่ฟังบ่อยครั้งต่อสัปดาห์ไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในกลุ่มที่ฟังทุกวัน นาน ๆ ฟังครั้ง และกลุ่มที่ไม่เคยฟัง พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มที่ฟังทุกวัน พบว่า สตรีผู้ที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้นกลับต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้น (3.3 เทียบกับ 3.5 และ 3.8 คน) ส่วนในกลุ่มที่ฟังนาน ๆ ครั้ง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดเท่ากับ 3.8 คน รองลงมาคือ สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และในกลุ่มที่ไม่เคยฟัง พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีในกลุ่มที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (4.0 เทียบกับ 3.9 คน) และสตรีทั้งสองกลุ่มต้องการขนาดครอบครัว

ใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นเล็กน้อย ซึ่งสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องการขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 คน การที่แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมในแต่ละกลุ่มของการรับฟังนั้น เนื่องจากการรับฟังวิทยุของคนในเขตชนบทเป็นการรับฟังเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ ส่วนรายการที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์จะได้รับความนิยมน้อย ดังนั้น การรับฟังวิทยุจึงเป็นกิจกรรมที่จะชี้ให้เห็นถึงระดับของการรับฟังมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีศักยภาพในการอธิบายความสัมพันธ์ที่น้อยมาก จึงเป็นผลให้แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำเอาปัจจัยทางบ้านสังคม เข้ามาร่วมในการพิจารณา ในฐานะปัจจัยควบคุม ได้แก่ การศึกษาของสตรี สภาพการรู้หนังสือของสตรีและการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสาร และการรับฟังวิทยุ ผลการศึกษานี้พบว่า การศึกษาและการรู้หนังสือมีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ส่วนการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา เช่นเดียวกันแต่ไม่ชัดเจนเหมือนปัจจัยทางบ้านการศึกษาและการรู้หนังสือ สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในเขตเมืองพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเกือบทุกกลุ่มของปัจจัยที่นำเข้ามาร่วมพิจารณา ยกเว้น ในกลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกวันและกลุ่มที่รับฟังวิทยุทุกวันยังคงมีแบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับในเขตชนบท กลับพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมแต่เพียงบางกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่นำเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือหรือนิตยสารเป็นประจำและกลุ่มที่อ่านนาน ๆ ครั้ง ส่วนสตรีในกลุ่มอื่นที่นอกเหนือจากนี้ยังคงมีความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ในเขตเมืองพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิมเกือบทุกกลุ่มของแต่ละปัจจัยที่นำเข้ามาร่วมพิจารณา ยกเว้น กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือหรือนิตยสารเป็นประจำซึ่งยังคงมีแบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนในเขตชนบท พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์แตกต่างไปจากเดิม

ในแต่ละปัจจัย ซึ่งได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการศึกษาค่ากว่าและสูงกว่าประถมศึกษาปีที่สี่ กลุ่มที่ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกวัน กลุ่มที่อ่านหนังสือหรือนิตยสารเป็นประจำ กลุ่มที่อ่านหนังสือหรือนิตยสารนานๆ ครั้ง กลุ่มที่รับฟังวิทยุทุกวัน กลุ่มที่รับฟังนาน ๆ ครั้ง และกลุ่มที่ไม่เคยรับฟังวิทยุ ส่วนสตรีในกลุ่มที่นอกเหนือจากนี้ยังคงมีแบบแผนความสัมพันธ์ไม่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมในแต่ละกลุ่มของแต่ละปัจจัยทางด้านสังคมนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ของการย้ายถิ่น กับขนาดครอบครัวที่ปรารณาแตกต่างกันตามเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน สำหรับในเขตเมือง พบว่า สตรีในกลุ่มผู้ไม่ย้ายถิ่นหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สตรีในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน ส่วนในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ส่วนสตรีในกลุ่มผู้ไม่ย้ายถิ่นและสตรีในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเท่ากัน สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารณาก็เช่นเดียวกัน คือมีความแตกต่างกันตามเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน สำหรับในเขตเมือง พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดั้งเดิม สตรีผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและในกลุ่มที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน ส่วนในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด ส่วนผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน เมื่อนำเอาปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมเข้ามาร่วมในการพิจารณาในฐานะปัจจัยคุม พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารณา และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารณา แตกต่างไปจากเดิมแต่เพียงบางส่วนของแต่ละปัจจัยที่นำเข้ามาศึกษาทั้งในเขตเมืองและ

เขตชนบทและเป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนไม่แน่นอน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างของ
 การศึกษานี้มีสัดส่วนของสตรีในแต่ละปัจจัยที่นำเข้ามาศึกษาแตกต่างกันมาก ซึ่งมีผล
 ทำให้แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเบียงเบนตามไปด้วย กล่าวคือ ในเขตเมือง
 มีสัดส่วนของสตรีที่มีการศึกษาตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปสูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษากว่าสี่ปี และมี
 สัดส่วนของสตรีในกลุ่มที่มีความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ
 สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้ ไม่เห็นค้ำยและไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ เป็นคั้น
 ส่วนในเขตชนบท มีสัดส่วนของสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพ
 อื่นมาก ดังนั้น แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตันเบียงเบนไปตามแบบแผนความ
 สัมพันธ์ของสตรีกลุ่มเหล่านี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ที่พบในคอนตัน
 เป็นความสัมพันธ์ตรง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัจจัยที่นำเข้ามาร่วมพิจารณาบางปัจจัย
 เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา สำหรับในเขตเมือง ได้แก่
 อายุของสตรี ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ อาชีพของสตรี
 การศึกษาและการรู้หนังสือ ส่วนในเขตชนบท ได้แก่ อายุของสตรี ความรู้ ทักษะ
 และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ จำนวนบุตรที่เสียชีวิต ลักษณะการประกอบ
 อาชีพ การศึกษาและการรู้หนังสือ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้มีแบบแผนความ
 สัมพันธ์แตกต่างกันไปจากทฤษฎีและผลงานวิจัยที่นำมาอ้างอิงไว้ในบทที่ 1

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.13 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น การศึกษาของสตรี และ
เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

การศึกษา	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป		1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป			
ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่	3.8	4.0	4.3	4.0	3.8	4.2	4.0	4.0
ศึกษาปีที่สี่	(23)	(24)	(12)	(59)	(221)	(74)	(24)	(319)
ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่	2.9	3.2	3.2	3.1	3.4	3.8	3.3	3.4
ปีที่สี่	(52)	(79)	(33)	(164)	(968)	(159)	(94)	(1,221)
สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่สี่	3.1	2.8	2.7	2.9	2.7	2.7	2.9	2.7
ศึกษาปีที่สี่	(49)	(40)	(24)	(113)	(45)	(12)	(17)	(74)
รวม	3.2	3.2	3.2	3.2	3.4	3.9	3.4	3.5
	(124)	(143)	(69)	(336)	(1,234)	(245)	(135)	(1,614)

ตารางที่ 3.14 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
 จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง การศึกษาของสตรี และ
 เขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

การศึกษา	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคຍยาย	เคຍยาย	รวม	ไม่เคຍยาย	เคຍยาย	รวม		
	0-10ปี	11ปีขึ้นไป		0-10ปี	11ปีขึ้นไป			
ต่ำกว่าชั้นประถม ศึกษาปีที่สี่	3.9 (24)	๗ (1)	4.1 (35)	4.0 (60)	3.8 (221)	4.0 (19)	4.2 (79)	4.0 (319)
ชั้นประถมศึกษา ปีที่สี่	2.8 (54)	3.0 (5)	3.2 (107)	3.1 (166)	3.4 (962)	3.4 (85)	3.8 (166)	3.4 (1,213)
สูงกว่าชั้นประถม ศึกษาปีที่สี่	3.1 (50)	๗ (3)	2.8 (59)	2.9 (112)	2.7 (45)	3.1 (13)	2.6 (16)	2.7 (74)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,228)	3.4 (117)	3.9 (261)	3.5 (1,606)

หมายเหตุ ๗ หมายถึง ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

ตารางที่ 3.15 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น การรู้หนังสือ และเขต
ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

การรู้หนังสือ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป		1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป			
รู้หนังสือ	3.0 (107)	3.0 (123)	3.2 (57)	3.1 (287)	3.3 (979)	3.7 (173)	3.3 (110)	3.3 (1,262)
ไม่รู้หนังสือ	4.2 (17)	4.3 (19)	3.2 (12)	4.0 (48)	4.0 (252)	4.4 (72)	4.1 (25)	4.1 (349)
รวม	3.2 (124)	3.2 (142)	3.2 (69)	3.2 (335)	3.4 (1,231)	3.9 (245)	3.4 (135)	3.5 (1,611)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
สุพลางกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.16 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง การรู้หนังสือ เขตที่อยู่
อาศัยปัจจุบัน

การรู้หนังสือ	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
รู้หนังสือ	3.0	2.8	3.1	3.0	3.3	3.3	3.6	3.3
	(110)	(8)	(170)	(288)	(973)	(96)	(186)	(1,255)
ไม่รู้หนังสือ	4.3	๓	3.9	4.0	4.0	4.1	4.4	4.1
	(18)	(1)	(30)	(49)	(252)	(21)	(75)	(348)
รวม	3.1	2.9	3.2	3.0	3.4	3.4	3.9	3.5
	(128)	(9)	(200)	(337)	(1,255)	(117)	(261)	(1,603)

หมายเหตุ ข หมายถึง ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี
จำแนกตามประสบการณ์ของการย้ายถิ่น การเปิดรับสื่อมวลชน
และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
<u>หนังสือพิมพ์</u>								
ไม่เคยอ่าน	3.1 (23)	3.7 (26)	4.5 (6)	3.5 (55)	3.5 (487)	4.0 (72)	3.7 (30)	3.5 (589)
อ่านทุกวัน	2.9 (43)	2.9 (36)	2.8 (30)	2.9 (109)	3.1 (41)	3.6 (8)	3.1 (14)	3.2 (63)
อ่านเกือบทุกวัน	3.1 (22)	3.0 (20)	3.0 (8)	3.0 (50)	2.9 (53)	2.9 (9)	3.2 (10)	2.9 (72)
อ่านนานๆ ครั้ง	3.0 (22)	3.0 (46)	3.7 (15)	3.1 (83)	3.2 (411)	3.5 (87)	3.1 (57)	3.2 (555)
รวม	3.0 (110)	3.1 (128)	3.3 (59)	3.1 (297)	3.3 (992)	3.6 (176)	3.3 (111)	3.3 (1,279)

ตารางที่ 3.17 (ต่อ)

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท		
	ไม่เคย	เคย	รวม	ไม่เคย	เคย	รวม
	ย้าย	ย้าย		ย้าย	ย้าย	
	1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป		1ครั้ง	2ครั้งขึ้นไป	

หนังสือ หรือนิตยสาร

ไม่เคยอ่าน	3.2 (64)	3.2 (70)	4.0 (21)	3.3 (155)	3.4 (806)	3.8 (138)	3.4 (71)	3.4 (1,015)
อ่านเป็นประจำ	2.8 (20)	2.6 (26)	2.8 (26)	2.7 (72)	2.9 (45)	2.9 (7)	3.3 (18)	3.0 (70)
อ่านนานๆ ครั้ง	2.6 (25)	3.3 (32)	3.0 (12)	3.0 (69)	3.1 (135)	3.1 (32)	2.7 (23)	3.0 (190)
รวม	3.0 (109)	3.1 (128)	3.3 (59)	3.1 (296)	3.3 (986)	3.6 (177)	3.3 (112)	3.3 (1,275)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17 (ต่อ)

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม		
	1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป		1 ครั้ง	2 ครั้งขึ้นไป			
<u>การรับฟังวิทยุ</u>								
ไม่เคยฟัง	3.9 (30)	3.2 (23)	3.4 (5)	3.6 (58)	3.7 (107)	3.9 (31)	4.0 (15)	3.7 (216)
ฟังทุกวัน	3.0 (42)	3.1 (70)	3.0 (36)	3.1 (148)	3.3 (527)	3.9 (111)	3.4 (61)	3.4 (699)
ฟังบ่อยครั้ง คอส์ปคาคท์	3.1 (18)	3.7 (10)	2.9 (8)	3.2 (36)	3.5 (200)	4.0 (37)	3.4 (23)	3.6 (269)
นานๆ ฟังครั้ง	2.7 (34)	3.2 (40)	3.8 (20)	3.1 (94)	3.4 (316)	3.9 (63)	3.2 (36)	3.4 (415)
รวม	3.2 (124)	3.2 (143)	3.2 (69)	3.2 (336)	3.4 (1,222)	3.9 (242)	3.5 (133)	3.5 (1,599)

ตารางที่ 3.18 จำนวนบุตรที่ปรารถนาโดยเฉลี่ย ของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 15-49ปี
จำแนกตามการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง การเปิดรับสื่อมวลชน
และเขตที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
หนังสือพิมพ์								
ไม่เคยอ่าน	3.1 (24)	๗ (1)	3.8 (31)	3.5 (56)	3.5 (485)	3.7 (28)	3.9 (74)	3.5 (587)
อ่านทุกวัน	2.9 (42)	๗ (1)	2.8 (64)	2.9 (107)	3.1 (40)	3.7 (10)	3.2 (11)	3.2 (61)
อ่านเกือบทุกวัน	3.0 (23)	๗ (3)	3.0 (25)	3.0 (51)	2.9 (53)	3.1 (8)	3.0 (11)	2.9 (72)
อ่านนานๆ ครั้ง	3.0 (24)	๗ (4)	3.2 (56)	3.1 (84)	3.2 (408)	3.1 (52)	3.5 (92)	3.2 (552)
รวม	3.0 (113)	2.9 (9)	3.2 (176)	3.1 (298)	3.3 (986)	3.3 (98)	3.6 (188)	3.4 (1,272)

ตารางที่ 3.18 (ต่อ)

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
หนังสือ หรือนิตยสาร								
ไม่เคยอ่าน	3.2 (63)	ช. (4)	3.4 (87)	3.3 (154)	3.4 (804)	3.4 (64)	3.8 (145)	3.4 (1,013)
อ่านเป็นประจำ	2.6 (22)	ช. (4)	2.7 (47)	2.7 (73)	2.9 (44)	3.5 (15)	2.6 (10)	3.0 (69)
อ่านนานๆ ครั้ง	2.6 (27)	ช. (1)	3.2 (42)	3.0 (70)	3.1 (132)	2.7 (19)	3.1 (35)	3.0 (186)
รวม	3.0 (112)	2.9 (9)	3.2 (176)	3.1 (297)	3.3 (980)	3.3 (98)	3.6 (190)	3.3 (1,268)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.18 (ต่อ)

การเปิดรับ สื่อมวลชน	เมือง			ชนบท				
	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม	ไม่เคยขยาย	ขยาย	รวม		
	0-10ปี		11ปีขึ้นไป	0-10ปี		11ปีขึ้นไป		
การรับฟังวิทยุ								
ไม่เคยฟัง	2.9 (29)	ก -	3.2 (28)	3.5 (57)	3.7 (169)	4.0 (14)	3.9 (32)	3.7 (215)
ฟังทุกวัน	3.0 (46)	3.6 (6)	3.1 (99)	3.1 (151)	3.3 (523)	3.5 (55)	3.8 (116)	3.4 (694)
ฟังบ่อยครั้ง ต่อสัปดาห์	3.1 (18)	ข (2)	3.5 (16)	3.2 (36)	3.5 (208)	3.4 (21)	3.9 (38)	3.6 (267)
นานๆ ฟังครั้ง	2.7 (35)	ข (1)	3.4 (58)	3.1 (94)	3.4 (316)	3.1 (27)	3.8 (72)	3.4 (415)
รวม	3.1 (128)	2.9 (9)	3.2 (201)	3.2 (338)	3.4 (1,216)	3.4 (117)	3.8 (258)	3.5 (1,591)

หมายเหตุ ก หมายถึง ไม่มีตัวอย่างในรายการนี้
ข หมายถึง ตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย